Nr 221.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa åtgärder till stöd åt hantverket; given Stockholms slott den 17 mars 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Fritjof Ekman.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 17 mars 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman:

I skrivelse den 21 januari 1933 har *styrelsen för Sveriges hantverksorganisation* hemställt, att Kungl. Maj:t ville avlåta proposition till riksdagen om anvisande av ett anslag av 2,000,000 kronor, att på förmånliga villkor utlämnas såsom stödlån åt hantverksmästare, mindre industriidkare och därmed jämställda företagare. Till stöd härför har styrelsen anfört i huvudsak följande:

Krisens verkningar inom hantverket hade numera nått en sådan omfattning och ett sådant djup, att, såvitt styrelsen efter allvarlig prövning kunnat finna, den enda ekonomiska räddningen för stora mängder av självständiga yrkesutövare och mindre industriidkare vore, att möjligheter åstadkommes för dem att erhålla stödlån på förmånliga villkor.

Styrelsen vore i besittning av ett värdefullt primärmaterial, som utvisade det nödläge, vari hantverket sedan några år befunne sig och vilket alltmer intensifierats. Detta nödläge hade visat sig bland annat på så sätt, att omsättningen i genomsnitt inom hantverkets produktionsområden under de två sista åren sjunkit med cirka 40 procent, och hade såsom en följd därav antalet arbetsanställda inom dessa företag successivt minskat. Ett mycket stort antal förhandsanmälningar om stödlån hade ock inkommit till styrelsen från yrkesidkare. Av dessa anmälningar framginge otvetydigt den förtvivlade kamp, vederbörande hade att utstå för att hålla företaget i gång. Styrelsen, som till fullo insett det allvarliga i den för hantverket nu tillspetsade situationen, såge sig ingen annan utväg än att inför Kungl. Maj:t framlägga hantverkets nödläge.

Över berörda framställning har kommerskollegium den 18 februari 1933 avgivit infordrat utlåtande. Vid detta utlåtande äro fogade dels en från styrelsen för Sveriges hantverksorganisation till kollegium ställd, kompletterande skrivelse i förevarande ämne ävensom en av styrelsen uppgjord sammanställning över depressionens verkningar inom hantverket och behovet av stödlån åt dess utövare, dels ock särskilda av Sveriges bageriidkareförening, Sveriges smides- och mekaniska verkstadsidkares riksförbund samt Sveriges tapetseraremästares centralförening till kollegium ingivna skrivelser, däri dessa organisationer förklarat sig förorda det av hantverksorganisationens styrelse väckta förslaget.

I nyssnämnda till kommerskollegium ingivna skrivelse har *styrelsen för Sveriges hantverksorganisation* anfört bland annat följande:

Det av styrelsen bearbetade utredningsmaterialet utgjordes av cirka 200 från styrelser för hantverksföreningar och hantverksdistrikt inkomna yttranden rörande de ekonomiska förhållandena inom hantverket å olika platser i landet ävensom av inemot 400 förhandsanmälningar om önskade stödlån till största delen ingivna av medlemmar i hantverksföreningar.

Ett studium av detta material gåve en ganska tydlig bild av det ekonomiska läget bland hantverkets män vid det nyss passerade årsskiftet. Av den utav styrelsen uppgjorda sammanställningen framginge med vilka svårigheter hantverkarna under den rådande depressionen hade att kämpa. För vissa yrkesmän, främst skräddare, skomakare, bokbindare samt, utanför huvudstaden, samtliga av byggnadsindustrien beroende företagare, syntes viss tillbakagång hava börjat redan för några år sedan, kraftigare markerad dock först under år 1930. Numera syntes dock nära nog samtliga branscher hava drabbats av krisen. Från alla håll klagades över allmänhetens avtagande köpkraft och över avsättningens oerhörda tillbakagång. Mest syntes avsättningen hava minskat i de bygder, vilka hårdast träffats av krisen inom jordbruket och skogshanteringen — vissa delar av Skåne respektive vissa trakter i Norrland — samt i större och mindre industrisamhällen, där omfattande driftsinställelser ägt rum. Blott ett fåtal orter hade blivit relativt förskonade

från krisens verkningar. Särskilt kännbar hade krisen blivit för de mindre företagarna. På grund av i regel obetydlig kapitalutrustning hade dessa haft tämligen ringa förmåga att motstå krisens påfrestningar.

Den minskade arbetstillgången hade inom alla yrken skärpt konkurrensen. Prisnivån hade pressats och vore alltjämt stadd i sjunkande. Från nära nog hela landet rapporterades partiella och även totala driftsinställelser med ty åtföljande avskedanden av arbetare. Arbetslösheten inom hantverket hade under år 1932 undergått en kraftig ökning. Hantverksmästare, vilka tidigare sysselsatt ett flertal arbetare, arbetade nu med väsentligt reducerad arbetsstyrka. Mindre företagare, vilka tidigare haft en eller annan arbetare, hade nu knappast full sysselsättning ens för den egna arbetskraften. Genom att avskedade arbetare etablerade sig såsom egna företagare ökades ytterligare konkurrensen. Krisen hade tagit sig uttryck i en betydande stegring av antalet växelprotester, ackord och konkurser.

Med avsättningens nedgång hade följt stegrade krav på kredit från kundernas sida. På många håll syntes för hantverkarna allt större svårigheter yppa sig att få in betalning för utförda arbeten. Inträffade betalningsinställelser, ackord och konkurser vållade hantverksmästarna gång efter annan förluster.

Det bekymmersamma läge, i vilket hantverkets utövare genom krisen råkat, hade ytterligare skärpts genom den restriktiva kreditpolitik, som från affärsbankernas sida börjat tillämpas. Äldre bankkrediter hade måst undan för undan nedbringas. Nya krediter beviljades blott i undantagsfall. För stora hantverkargrupper syntes stora svårigheter att erhålla kredit föreligga.

Styrelsen framhåller vidare, att de ifrågasatta stödåtgärderna lämpligen borde avse tillgodoseende av hantverkets lånebehov. Övervägande flertalet av de hantverksföreningar, från vilka yttranden föreläge, hade delat denna styrelsens åsikt. Lånen syntes böra utlämnas för tvenne olika ändamål, nämligen *dels* för främjande av ackordsuppgörelser mellan hantverkare och deras fordringsägare (ackordslån), *dels ock* till rörelsekapital (stödlån).

Rörande den föreslagna låneverksamheten uttalar styrelsen följande:

För lånen syntes enligt styrelsens mening böra föreskrivas ungefärligen enahanda lånevillkor, som enligt kungörelsen den 3 juni 1932 (nr 366) gällde för ackordslån och stödlån åt jordbrukare. I överensstämmelse med de bestämmelser, som enligt § 1 i angivna kungörelse gällde för dessa lån, borde beträffande de av styrelsen föreslagna hantverkslånen föreskrivas, att sådana lån finge utlämnas till hantverksmästare och idkare av mindre industri, vilka på grund av krisen kommit i ekonomiska svårigheter och vore i trängande behov av ekonomiskt bistånd, dock endast under förutsättning, att vederbörande kunde antagas hava själv gjort allt, vad på honom ankommit för övervinnande av svårigheterna, och i övrigt funnes förtjänt av bistånd. Då enligt styrelsens åsikt i allmänhet icke helt nyetablerade företagare borde komma i åtnjutande av lån, syntes såsom ytterligare villkor böra uppställas, att vederbörande i regel skulle hava arbetat viss tid, förslagsvis tre år, såsom självständig företagare. I fråga om maximibelopp, räntefot och amorteringstid syntes samma villkor kunna föreskrivas för ackordslån och stödlån. Lånens maximibelopp

borde kunna sättas till 3,000 kronor. Viss ränta å lånebeloppen torde böra föreskrivas. Räntefrihet under någon del av lånetiden syntes ej vara erforderlig. Amorteringstiden borde kunna fastställas till fem år med första amorteringen redan två år från lånets lyftningsdag.

Efter att hava uttalat att, då i anseende till syftet med ifrågavarande lån vid lånens fördelning enligt styrelsens åsikt vederbörandes förmåga att ställa säkerhet icke syntes böra vara av avgörande betydelse, några villkor om tillfredsställande säkerhet för låns erhållande icke borde uppställas, anför styrelsen i detta ämne vidare följande:

Därest säkerhet för låns erhållande komme att oundgängligen erfordras, skulle flertalet av de mindre hantverkarna, bland vilka behovet av ekonomiskt bistånd torde vara störst och vilka på den grund borde i första hand ifrågakomma därtill, bliva utestängda från låns erhållande. Lån borde kunna utlämnas utan andra garantier för lånebeloppets återbetalning än vederbörande låntagares allmänna kvalifikationer och personliga heder. Därvid förutsattes dock, att om vederbörandes person genom hantverkssammanslutningen i orten nödiga upplysningar inhämtades. Med hänsyn bland annat till den starka känsla av yrkets förpliktelser, som sedan gammalt vore till finnandes bland hantverkets utövare, syntes enligt styrelsens övertygelse all anledning vara att förvänta, att det förtroende, som härigenom visades landets hantverkare, icke skulle komma att svikas. Förlustprocenten å de utlämnade lånen torde icke komma att bliva nämnvärt större, än vad eljest vore vid lånerörelse i sådant hänseende brukligt.

Styrelsen uttalar slutligen, att det ur olika synpunkter synts styrelsen lämpligast, om ifrågavarande lånerörelse kunde handhavas av kommerskollegium. Därest detta emellertid icke läte sig göra, syntes hela lånerörelsen lämpligen kunna centraliseras till en enda central lånenämnd. Kontakten med ortsförhållandena kunde förmedlas genom vederbörande hantverksföreningar.

I förenämnda utlåtande av den 18 februari 1933 har *kommerskollegium* förordat, att särskilda stödåtgärder från statens sida måtte vidtagas för beredande av hjälp åt hantverkare och idkare av mindre industri, som på grund av krisen råkat i ekonomiskt betryck. Dessa stödåtgärder böra enligt kollegii mening ske i form av tillhandahållande av lån åt vederbörande. Härom anför kollegium till en början följande:

Den av hantverksorganisationen förebragta utredningen torde tydligt giva vid handen, att hantverkarna och därvid särskilt småhantverkarna å landsbygden, vilkas motståndskraft redan från början varit ringa, genom krisen mångenstädes drabbats av allvarliga ekonomiska bekymmer. Den av styrelsen lämnade skildringen av de svåra förhållanden, under vilka hantverkarna för närvarande hade att arbeta, syntes, såvitt kollegium kunde bedöma, i stort sett vara riktig.

Enligt kollegii uppfattning vore det ekonomiska läget inom hantverket för närvarande sådant, att möjligheten och lämpligheten att genom särskilda stödåtgärder bereda hjälp åt hantverkare och mindre industriidkare, som på grund av krisen råkat i ekonomiskt betryck, måste tagas under all-

varligt övervägande. Med hänsyn till de vittgående följder, ett ekonomiskt sammanbrott i större utsträckning bland angivna företagare i olika hänseenden — icke minst för ökning av arbetslösheten — skulle hava, borde enligt kollegii mening staten icke undandraga sig medverkan till att nödigt bistånd bereddes dem, som därav vore i trängande behov och kunde anses därav förtjänta.

I enlighet med styrelsens förslag syntes statens mellankomst i förevarande krisläge för hantverkarna böra ske i form av tillhandahållande av lån åt hantverkare. För de flesta hantverkare i ekonomiskt betryck syntes det vara en pressande börda av kortfristiga skulder, vilken de saknade möjlighet att avlasta sig, som vore det mest kännbara uttrycket för svårigheterna. Genom att hantverkarnas behov av långfristiga förlagskrediter tillgodosåges, skulle helt visst många beredas avsevärd lättnad.

Kollegium framhåller härefter, att för de statliga åtgärderna i nämnda syfte tvenne alternativa linjer kunde ifrågakomma.

I första hand har det synts kollegium böra övervägas, huruvida icke det avsedda syftet utan alltför krisbetonade föranstaltningar skulle kunna uppnås genom en utbyggnad av hantverkslånefonden. Härom anför kollegium:

Denna fond, ur vilken lån för närvarande finge beviljas endast för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap, syntes utan olägenheter kunna utvidgas att omfatta utlämnande av lån jämväl till rörelsekapital. De för fonden gällande bestämmelserna borde i övrigt kunna i huvudsak bibehållas oförändrade. Maximibeloppet för förlagslånen — för maskinanskaffningslån 10,000 kronor — borde sättas till 3,000 kronor. Någon eftergift med avseende å i fråga om hantverkslånefonden föreskrivna säkerheter för beviljade lån syntes i sådant fall icke böra ifrågakomma. För de ökade anspråk å fonden, som dennas vidgade användning komme att medföra, syntes en betydande ökning av fondens kapital bliva erforderlig. Med bibehållande av de nuvarande kraven å säkerhet syntes ökningen kunna begränsas till ett belopp av 350,000 kronor. Vid nu angivna alternativ syntes emellertid ej kunna undgås, att stora hantverkargrupper, däribland de mest hjälpbehövande, vilka saknade möjligheter att prestera erforderliga säkerheter, bleve avstängda från möjligheten att erhålla lån.

Alternativt till den sålunda ifrågasatta utvidgningen av hantverkslånefonden föreslår kollegium, att, därest en av de rådande krisförhållandena betingad, omfattande stödaktion, i likhet med vad som förlidet år skedde till förmån för jordbrukets utövare, skulle anses böra igångsättas jämväl för hantverkarna, en särskild lånefond å förslagsvis 1,000,000 kronor upprättas för utlämnande av lån dels till förlagskapital, dels ock till främjande av ackordsuppgörelser mellan hantverkarna och deras borgenärer. I detta ämne uttalar kollegium vidare följande:

För sagda lånefond torde i enlighet med styrelsens för hantverksorganisationen förslag i huvudsak enahanda bestämmelser böra gälla, som genom kungörelsen den 30 juni 1932 (nr 366) föreskrivits för ackordslån och stödlån åt jordbrukare, med av styrelsen föreslagna ändringar och tillägg. Till styrelsens förslag, att några föreskrifter icke skulle givas om tillfreds-

ställande säkerhet för låns erhållande, kunde dock kollegium för sin del icke ansluta sig. I fråga om säkerheterna ansåge kollegium näppeligen lindrigare krav böra uppställas än de, som gällde för ackordslån och stödlån till jordbrukare. För nu ifrågavarande lån syntes räntefoten böra beräknas till 4 ½ procent. De medel, som under angivna förutsättningar förslagsvis borde beräknas såsom avsättning till nu angivna fond, torde icke böra uppgå till ett högre belopp än 1,000,000 kronor.

En förutsättning för beviljande av stödlån eller ackordslån åt idkare av hantverk eller mindre industri syntes vidare böra vara, att sökandens behov av och lämplighet för låns erhållande vitsordades av kommunalordförande eller kyrkoherde i den ort, där sökanden hade sin verksamhet, eller ock av Sveriges hantverksorganisation.

Kollegium framhåller slutligen — under erinran att kollegium handhar, bland annat, lånerörelsen från hantverkslånefonden — att det givetvis framstode såsom önskvärt och lämpligt, att jämväl den nu avsedda låneverksamheten hade kunnat anförtros åt kollegium. Med hänsyn, bland annat, till det omfattande och betungande arbete, som denna låneverksamhet med all sannolikhet skulle medföra, har kollegium dock funnit tveksamt, huruvida kollegium kan åtaga sig samma verksamhet.

Statskontoret har i infordrat yttrande den 2 mars 1933 anfört, att den i ärendet förebragta utredningen synts ämbetsverket giva vid handen, att hantverkarna och särskilt småhantverkarna å landsbygden genom den rådande krisen mångenstädes drabbats av allvarliga ekonomiska bekymmer och att även inom hantverket läget torde hava blivit sådant, att fara för en ökning av arbetslösheten förelåge. Under sådana förhållanden syntes förslag till undanröjande av denna fara icke böra avvisas.

Efter att hava framhållit, att även enligt ämbetsverkets mening statens medverkan borde ske i form av tillhandahållande av lån åt hantverkarna på förmånliga villkor, anför ämbetsverket vidare följande:

Statskontoret hade för sin del icke något att erinra mot det av kommerskollegium framförda förslaget om sådan ändring av bestämmelserna för hantverkslånefonden, att lån ur fonden måtte kunna tilldelas hantverkare och mindre industriidkare icke blott, såsom nu vore fallet, för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap, utan jämväl till rörelsekapital. Ett dylikt förlagslån syntes, såsom kollegium föreslagit, böra begränsas till högst 3,000 kronor och för detsammas tillgodonjutande borde gälla de för övriga lån ur fonden stadgade villkor. Att en ökning av fondens kapital härigenom skulle bliva ofrånkomlig vore uppenbart. Statskontoret saknade anledning att göra någon erinran mot det belopp av 350,000 kronor, som kollegium ansett bliva för ändamålet erforderligt.

Sveriges hantverksorganisation hade emellertid ifrågasatt, att en mera omfattande stödaktion för hantverkarna borde igångsättas. Åtgärder borde vidtagas för tillgodoseende av hantverkets lånebehov under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden, och för lånen borde föreskrivas de villkor, som enligt kungörelsen den 30 juni 1932 (nr 366) gällde för ackordslån och stödlån åt jordbrukare. Åtskilligt syntes statsutskottet tala för ett

sådant ingripande från statens sida. Ville man bereda ifrågavarande yrkesutövare någon hjälp i deras svårigheter och nå ett någorlunda verksamt medel mot den inom hantverket befarade ökningen av arbetslösheten, syntes det knappast bliva tillräckligt med den ifrågasatta utvidgningen av hantverkslånefonden att omfatta utlämnande av lån jämväl till rörelsekapital.

Skäl syntes statskontoret sålunda förefinnas för anvisande av medel för en stödaktion till förmån för hantverkarna. Med hänsyn till svårigheten för att icke säga omöjligheten för de låntagare, varom här kunde bliva fråga, att för lånen ställa sådan säkerhet, som kunde anses tillfredsställande, ville statskontoret för sin del föreslå, att lånen utlämnades mot allenast en av vederbörande låntagare avgiven skuldförbindelse. Därvid förutsattes givetvis, att noggranna upplysningar inhämtades om låntagarens ekonomiska ställning, personliga kvalifikationer och den av honom bedrivna verksamheten, upplysningar som utan större svårighet syntes kunna tillhandahållas genom vederbörande hantverkssammanslutningar. Med hänsyn till att lånen således skulle utlämnas utan särskild säkerhet, torde lånebeloppen böra begränsas och förslagsvis icke överstiga 3,000 kronor för varje låntagare. Ränta å lånen borde utgå efter 4 $^1/_2$ procent, räknat från lyftningsdagen, och lånet återbetalas med en femtedel om året. Därest så ansåges skäligt, syntes amorteringsfrihet kunna medgivas något eller några år från tiden för lånets lyftande och lånetiden sålunda utsträckas motsvarande antal år.

Beträffande storleken av de medel, som borde beräknas såsom avsättning till den för ifrågavarande stödaktion avsedda fonden, ville statskontoret framhålla, att, därest låneverksamheten komme att igångsättas under de förutsättningar, ämbetsverket angivit, kapitalanvisningen lämpligen borde begränsas till förslagsvis 500,000 kronor. Såväl förevarande belopp som förenämnda summa å 350,000 kronor till utökning av hantverkslånefonden borde anvisas att utgå av lånemedel.

Det syntes lämpligast, att den nu ifrågasatta låneverksamheten anförtroddes åt kommerskollegium, som redan nu hade den med hantverkslånefonden förbundna lånerörelsen om hand. Härför talade också de nära förbindelser, vilka kollegium i andra avseenden hade med hantverkets utövare.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, vilka beretts tillfälle yttra sig i ärendet, anföra i utlåtande av den 2 mars 1933 till en början, att av handlingarna framginge, att den alltmer tilltagande depressionen inom näringslivet i vidsträckt omfattning fått insteg jämväl inom hantverket och den mindre industrien. Läget syntes sålunda inom dessa grenar vara ekonomiskt sådant, att vidtagande av statliga stödåtgärder måste övervägas.

Efter att vidare hava erinrat om de av kommerskollegium i sådant syfte framlagda alternativa förslagen fortsätta fullmäktige:

För den händelse en utvidgad lånerörelse till förmån för hantverket och den mindre industrien i någon av de nu föreslagna formerna skulle befinnas böra av Kungl. Maj:t föreläggas riksdagen, ansåge fullmäktige en utbyggnad av den redan bildade hantverkslånefonden i främsta rummet böra ifrågakomma, med bibehållande av nu gällande bestämmelser angående ställande av säkerhet. Därest det emellertid skulle anses erfor-

derligt att för ifrågavarande ändamål inrätta en ny lånefond, ville fullmäktige förorda, att fondens belopp begränsades till 1,000,000 kronor, att räntefoten sattes till 4 ½ procent samt att säkerhet även i detta fall krävdes, allt i enlighet med kommerskollegii förslag.

Skulle den föreliggande frågan komma att lösas enligt förstnämnda alternativ, ville fullmäktige ej motsätta sig, att lånemedel anvisades till den blivande utökningen av hantverkslånefonden, för vilken hittills endast sådana medel kommit till användning. Om åter en ny lånefond komme att bildas, syntes det fullmäktige, med hänsyn till att det av riksdagen förlidet år beviljade anslaget till ackords- och stödlån åt jordbrukare ej utginge av lånemedel, vara riktigast, att lånemedel ej heller toges i anspråk för den nya fonden.

På min anmodan har sedermera *kommerskollegium* med skrivelse den 7 mars 1933 överlämnat förslag till närmare bestämmelser för en lånerörelse i form av ackords- och förlagslån. Kollegium har därvid till en början anfört följande:

Såsom kollegium i sitt tidigare utlåtande i ämnet framhållit, syntes förevarande låneverksamhet bland hantverkarna lämpligen böra i görligaste mån utformas efter samma linjer som den till förmån för jordbrukarna föranstaltade verksamheten för enahanda ändamål. Densamma borde sålunda avse såväl lån för underlättande av ackord som lån för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för erhållande av för rörelsens fortsatta bedrivande erforderligt rörelsekapital.

I fråga om ackordslåneformen framginge av en utav den för låneverksamheten bland jordbrukarna tillsatta centralnämnden den 11 januari 1933 till Kungl. Maj:t avgiven redogörelse över den av nämnden handhavda låneverksamheten, att ackordslånen icke på långt när varit föremål för den efterfrågan, som vid låneverksamhetens inrättande antagits komma att uppstå. För hantverkarna syntes emellertid ackordslånen bliva till avsevärt större gagn, än vad fallet blivit med dessa lån inom jordbruket. Inom hantverket torde sålunda ackordsuppgörelser förekomma i vida större utsträckning än inom jordbruket, detta icke minst beroende på skuldernas olikartade beskaffenhet inom de båda näringsgrenarna. Medan jordbrukarnas skulder i regel huvudsakligen bestode av prioriterade sådana, beträffande vilka ackord icke gärna kunde ifrågakomma, ävensom banklån mot borgen av närstående, utgjordes skulderna bland hantverksidkarna i allmänhet till största delen av oprioriterade skulder till leverantörer, affärsmän och industriföretag. Bland de senare, vilka vid sin prissättning hade att kalkylera med vissa förluster på grund av insolvens bland kunderna och i vilkas fordringar till en icke obetydlig del inginge beräknad affärsvinst, torde en vida större förståelse för ackordet såsom formen för avvecklingen av en ohållbar affärsställning vara att finna än vad fallet vore i motsvarande kretsar inom jordbruket.

För fastställande av ackordslånens storlek syntes det icke vara möjligt att erhålla någon yttre norm. På grund av de mycket olikartade förhållanden, under vilka hantverkets skilda näringsgrenar arbetade, syntes det bliva nödvändigt att åt den myndighet, som komme att få sig anförtrodd låneverksamheten, överlämna att i varje särskilt fall med hänsyn till rörelsens omfattning och övriga föreliggande omständigheter bestämma lånebeloppet. Såsom maximibelopp för ackordslånen hade kol-

legium i sitt första utlåtande i ärendet föreslagit 3,000 kronor. Då emellertid fall kunde tänkas förekomma, då det vore önskvärt, att för upprätthållande och sanerande av sedan längre tid bestående välkänt hantverks- eller mindre industriföretag större belopp kunde ställas till förfogande, syntes det enligt kollegii mening vara lämpligt, om möjlighet härtill ej vore utesluten. Såsom absolut maximibelopp torde, i likhet med vad i nämnda hänseende föreskrivits beträffande ackordslånen till jordbrukarna, kunna sättas 5,000 kronor. Såsom jämförelse finge erinras därom, att de nuvarande hantverkslånens maximibelopp fastställts till 10,000 kronor.

Huvudvikten i den planerade stödlånerörelsen måste givetvis under alla förhållanden komma att läggas å förlagslånen, vilka ock torde komma att taga den ojämförligt största anparten av de medel, som kunde komma att ställas till förfogande för ändamålet, i anspråk. Såsom oeftergivligt villkor för att förlagslån skulle kunna erhållas, syntes böra gälla, att vederbörande näringsidkares ställning vore sådan, att grundad anledning funnes att antaga, att, därest lån erhölles, rörelsen skulle kunna fortsätta samt att detta kunde ske utan nämnvärd ytterligare ökad skuldsättning. För förlagslånens storlek borde enligt kollegii mening omsättningen i den rörelse, för vilken lån söktes, vara i någon mån bestämmande. Härvid syntes emellertid böra beaktas, att icke alltför snäva regler uppställdes, detta icke minst på grund av det särdeles skiftande behovet av rörelsekapitalet i de olika hantverksyrkena. Synnerlig hänsyn syntes böra tagas till de mycket olikartade förhållanden i skilda hänseenden, under vilka hantverkarna hade att arbeta. Sålunda påfordrades i vissa yrken stora utgifter för dyrbara materialier m. m., vilka däremot i andra yrken ej vore av nöden. För somliga hantverkare erfordrades relativt stor lagerhållning. För andra åter förelåge ej alls något behov i nämnda hänseende. Med avseende å lämnande av kredit å betalning för utfört arbete vore vidare i olika yrken bruket synnerligen skiftande. I vissa yrken kunde det förekomma, att kontraherade arbeten icke utfördes utan förskott från kunderna, i andra vore kontantbetalning regeln, medan slutligen åter i andra långvariga krediter måste lämnas. Enligt kollegii åsikt borde man beträffande förlagslånens storlek inskränka sig till att föreskriva, att beloppen skulle avpassas efter förhållandena inom den ifrågavarande yrkesgrenen, möjligen med tillägg att lån ej finge uppgå till högre belopp, än som motsvarade exempelvis en fjärdedel av vederbörandes genomsnittliga, årliga omsättning de senaste tre åren, eller, därest rörelsen bedrivits kortare tid, den tid rörelsen bedrivits. För att förlagslånen verkligen skulle kunna fylla sin uppgift, borde beloppet icke sättas alltför lågt. Maximibeloppet syntes böra sättas till 3,000 kronor.

Kommerskollegium ingår härefter på frågan om vilken myndighet, som lämpligen bör handhava förevarande låneverksamhet, och har kollegium i avseende härå uttalat följande:

De betänkligheter, kollegium i sitt först avgivna utlåtande uttalat mot att denna låneverksamhet skulle handhavas av kollegium, hade ingalunda minskats under den tid, som förflutit sedan samma utlåtande avgavs. Såvitt kollegium kunde bedöma, komme efterfrågan å lånen från fonden att bliva synnerligen livlig, varför kollegium genom att åtaga sig låneverksamheten komme att tillföras en väsentligt ökad arbetsbörda. Upplysningsvis kunde kollegium meddela, att kollegium sedan inneva-

rande års början och huvudsakligen efter det hantverksorganisationens framställning ingivits haft att besvara närmare 250 skriftliga förfrågningar angående stödlån, vartill komme ett större antal förfrågningar per telefon eller vid personliga besök hos kollegium. Härtill komme, att kollegium givetvis icke kunde bortse från olägenheterna av att inom kollegium av naturliga skäl den orts- och personkännedom saknades, vilken varit önskvärd, för att en landsomfattande låneverksamhet som den nu ifrågavarande skulle hava kunnat utövas på tillfredsställande sätt. Då emellertid skapandet av en särskild organisation för låneverksamhetens utövande av kostnadsskäl icke syntes kunna ifrågakomma och det ej heller torde vara lämpligt, att densamma uppdroges åt de för stödlåneverksamheten inom jordbruket tillsatta nämnderna, ville kollegium med tanke på det i det hela taget gynnsamma utfallet av den låneverksamhet, som kollegium hitintills utövat bland hantverkarna, icke motsätta sig, att verksamheten i fråga anförtroddes åt kollegium. Härvid förutsatte kollegium dock, att kollegium för de merkostnader för ökad personal, soliditetsupplysningar, resor m. m., som genom låneverksamheten komme att uppstå, erhölle särskilda medel sig anvisade.

I samband härmed ansåge sig kollegium böra fästa uppmärksamheten å den organisation av låneombud i orterna, som tillkommit för stödlåneverksamheten inom jordbruket. En dylik organisation syntes knappast vara erforderlig för hantverkarna. Kostnadshänsyn lade ock hinder i vägen för dess inrättande. Emellertid syntes det vara lämpligt, att kollegium erhölle befogenhet att i särskilda fall, på framställning av sökande eller hantverksförening eller då det eljest vore erforderligt, tillsätta låneombud. Särskilt vore det beträffande ackordslånen önskvärt, att sådant ombud förordnades med uppgift bland annat att biträda vederbörande med genomdrivande av ackordet.

Kollegium upptager härefter till behandling frågan om de säkerheter, vilka borde godtagas för lånen. Efter att hava erinrat, hurusom kollegium i sitt första utlåtande i dylikt hänseende uttalat sig för att för nu förevarande lån borde uppställas samma krav å säkerheter, som tillämpades för ackordslån och stödlån till jordbrukare, anför kollegium följande:

De krav, som borde uppställas med avseende å säkerheten för sistnämnda lån, angåves ej närmare i kungörelsen om samma lån, än att enligt § 14 för lån skulle lämnas säkerhet, som lånenämnd funne sig kunna godtaga. Förarbetena till författningen innehölle angående förevarande spörsmål ej annat uttalande än följande yttrande av vederbörande departementschef i propositionen i ämnet:

»För lånet torde böra ställas säkerhet, som med hänsyn till föreliggande omständigheter må kunna godtagas. Som exempel på säkerheter, vilka synas kunna ifrågakomma, vill jag nämna inteckning i sökandens fastighet, inventarieinteckning och borgensförbindelse. Tydligen kunna fordringarna beträffande säkerhetens beskaffenhet ej ställas höga. Såsom allmän regel synes böra gälla, att man nöjer sig med den bästa säkerhet, sökanden kan bjuda, varav således å andra sidan följer, att en sämre säkerhet ej får godtagas, för den händelse sökanden anses äga möjlighet att prestera någon bättre.»

Från en av centralnämnden för ackords- och stödlåneärenden upprättad promemoria ville kollegium återgiva följande av nämnden däri gjorda uttalande angående nämndens uppfattning i ämnet:

»Såsom rimliga minimikrav på säkerhetens beskaffenhet synes kunna uppställas

a) beträffande fastighetsinteckning, att den ligger inom 85 procent av nu gällande taxeringsvärde (därest uppskattade värdet är högre än 85 procent av taxeringsvärdet, bör dock inteckning liggande inom uppskattningsvärdet kunna godtagas);

b) beträffande inventarieinteckning, att densamma ligger inom uppskattade värdet å inventarierna;

c) beträffande borgen, att borgensmännen åtminstone tillsammans anses goda för lånebeloppet (även borgen av endast en person, som anses vederhäftig för beloppet, lärer kunna godkännas).

I fall, där låntagaren icke kan prestera säkerhet av ett av dessa slag, som synes betryggande, men säkerhet av annat slag jämväl kan lämnas, bör sådan krävas. Exempelvis kan det understundom vara påkallat att en svag fastighetsinteckning förstärkes med inventarieinteckning.

Om ej ens härigenom säkerhet, som fyller ovannämnda minimikrav och täcker lånebeloppet, kan åstadkommas, får emellertid icke lånet utan vidare avslås, såvitt dock någon säkerhet kan lämnas. Men i sådana fall lärer man hava anledning att med alldeles särskild noggrannhet pröva låntagarens personliga förutsättningar, och huruvida sannolikhet verkligen föreligger för att han, om lånet beviljas, skall kunna fortsätta sitt jordbruk och göra rätt för sig.

Slutligen kan framhållas, att kraven på säkerhet böra vara något större i fråga om högre lånebelopp än i fråga om lån på obetydliga summor, samt att säkerhet skall presteras jämväl för sådana stödlån, som helt skola återbetalas genom förbättringsarbete.»

Med hänsyn till syftemålet med de ifrågasatta lånen till hantverkarna hade kollegium för sin del ej något att erinra mot att de av centralnämnden gjorda uttalandena angående säkerheternas beskaffenhet vunne tillämpning jämväl vid prövning av ansökningar om här ifrågavarande lån. Kollegium ansåge sig emellertid böra i samband härmed understryka, hurusom givetvis alldeles särskild hänsyn måste tagas till de garantier för lånebeloppets återbetalning, som syntes vara att finna i sökandens personliga kvalifikationer, hans vilja att göra rätt för sig, hans skötsamhet och yrkesskicklighet. I fråga om de olika säkerhetsformerna ville kollegium härutöver blott framhålla, att institutet inventarieinteckning icke förekomme inom hantverket, där motsvarande institut vore förlagsinteckningen.

Kollegium hade beaktat, att i Kungl. Maj:ts proposition nr 92 till årets riksdag angående fortsatt anslag för ackordslån och stödlån åt jordbrukare föreslagits viss ändring av gällande bestämmelser om säkerheten för nämnda lån i syfte att möjliggöra utlämnande av lån utan säkerhet. Såsom kollegium redan i sitt förra utlåtande i ämnet framhållit, vore kollegium av den uppfattningen, att någon fullständig eftergift i fråga om kraven på säkerhet för lånen icke under några förhållanden borde ifrågakomma. Därest lånen skulle kunna utlämnas utan säkerhet, vore det icke minst att befara, att låneansökningarna skulle avsevärt öka i antal, varigenom stora svårigheter skulle uppstå för ett tillfredsställande handhavande av låneverksamheten.

Det av kommerskollegium enligt nu angivna grundlinjer utarbetade förslaget till kungörelse om ackordslån och stödlån för hantverkare och idkare av mindre industri torde få såsom bilaga fogas till detta protokoll.

För förslaget har, i vad avser låneformerna, kungörelsen den 30 juni 1932 (nr 366) om ackordslån och stödlån till jordbrukare tjänat såsom förebild. Beträffande motiveringen till nu avsedda bestämmelser har kollegium hänvisat till propositionen nr 256 till 1932 års riksdag angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter. De i förslaget under rubriken »Om förfarandet i låneärenden m. m.» upptagna bestämmelserna, vilka avse låneverksamhetens utövande, äro avfattade i huvudsaklig anslutning till motsvarande bestämmelser i gällande kungörelse om lånefonden för hantverk och därmed jämförlig mindre industri.

I fråga om de särskilda föreskrifterna i förslaget hänvisar kollegium till den av kollegium anförda allmänna motiveringen. Beträffande nedan angivna bestämmelser har kollegium därutöver anfört följande:

§ 1. Styrelsens för Sveriges hantverksorganisation i dess skrivelse till kollegium uttalade åsikt, att icke helt nyetablerade företagare borde komma i åtnjutande av lån, utan att såsom villkor för låns erhållande borde uppställas, att vederbörande i regel skulle hava arbetat viss tid, förslagsvis tre år, såsom självständig företagare, hade kollegium ansett sig böra biträda i så måtto, att den rörelse, som skulle kunna ifrågakomma till erhållande av understöd genom lån, såsom regel borde hava ägt bestånd i mer än två år. Av praktiska skäl hade den avgränsande tidpunkten satts till den 1 januari 1931. Då det emellertid, enligt vad hos kollegium gjorda förfrågningar givit vid handen, ofta torde komma att befinnas önskvärt att kunna utlämna lån till näringsidkare, vilka bedrivit sin rörelse kortare tid än den ovan angivna, hade kollegium föreslagit, att i kungörelsen intoges föreskrift av sådant innehåll, att lån måtte kunna utlämnas efter fri prövning i nu avsedda hänseende av de föreliggande omständigheterna.

§ 3. Enligt kollegii mening borde för ackordslån uppställas såsom villkor, att gäldenärens skulder skulle genom ackordet så nedbringas, att skuldsumman, om däri inräknades ackordslånet, icke överstege tillgångarnas sammanlagda värde. Något skäl, varför i skuldsumman efter ackordet skulle, såsom föreskreves jämlikt § 3 mom. 1 i kungörelsen om ackordslån och stödlån till jordbrukare, inräknas blott hälften av ackordslånet, hade kollegium icke ansett föreligga. Den i mom. 5 föreskrivna maximiprocenten för vad i ackordet deltagande borgenär måtte erhålla, ansåge kollegium ej böra sättas högre än 60 procent, i enlighet med vad som för närvarande gällde för ackordslånen till jordbrukare. De skäl, som i förenämnda proposition nr 92 till årets riksdag anförts för en höjning av procentsatsen till 70 procent, vore enligt kollegii mening ej övertygande i fråga om lån till hantverkare.

§§ 7—17. För den händelse i enlighet med kollegii förslag handhavandet av låneverksamheten komme att anförtros åt kollegium, vore det enligt kollegii mening ur olika synpunkter lämpligt, att verksamheten i fråga i görligaste mån kunde anknyta till den praxis, som inom kollegium utvecklats med avseende å förfarandet vid beviljandet av lån från hantverkslånefonden. Av denna anledning hade för sagda fond gällande bestämmelser, vilka visat sig för sistnämnda låneverksamhet lämpliga, i avsedda delar nära nog oförändrade upptagits i det nu förevarande förslaget. Den i förslaget upptagna föreskriften att, för att låneansökning skulle kunna upptagas till prövning, vid densamma skulle vara fogat intyg av offentlig myndighet i orten om vederbörandes kvalifikationer för

låns erhållande, hade därutöver ansetts böra upptagas i bestämmelserna. En sådan föreskrift hade ansetts erforderlig, bland annat för att kollegium skulle kunna beredas möjlighet till förbindelse med myndigheter i de lånesökandes hemorter, vilka kunde antagas sitta inne med personlig kännedom om de sökandes förhållanden, ävensom till tryggande såvitt möjligt av att endast lämpliga sökande komme i åtanke för erhållande av lån.

Kollegium framhåller slutligen, att de ökade utgifter, vilka kollegium skulle komma att få vidkännas i förvaltningskostnader för låneverksamheten, borde — i likhet med vad fallet vore beträffande förvaltningskostnaderna för låneverksamheten bland jordbrukarna — få gäldas av det anslag, som kunde komma att anvisas för låneverksamheten. Härom anför kollegium vidare:

Det vore givetvis icke möjligt att på förhand uppgöra någon säker kalkyl över avsedda kostnader. Enligt kollegii beräkning torde dessa emellertid komma att uppgå till ett belopp av närmare 20,000 kronor. I sagda belopp inginge i första hand beräknade kostnader för avlöning till den extra personal, som komme att inom kollegium bliva erforderlig för låneverksamheten. För denna torde erfordras en extra ordinarie tjänsteman i 14:e lönegraden och ett extra kontorsbiträde i 4:e lönegraden. Såvitt kollegium kunde bedöma, syntes det på grund av den arbetsbörda, som åvilade chefen för kollegii industribyrå, sannolikt därutöver bliva erforderligt att temporärt inom kollegium förordna särskild föredragande för låneärendena. Viss ytterligare extra skrivhjälp komme möjligen ock att tidvis behövas. I kostnaderna för låneverksamheten komme härtill utgifter för blankettryck, skrivmaterial samt — till icke ringa belopp — för soliditetsupplysningar. Slutligen tillkomme kostnader för ersättning åt de låneombud i orterna, vilka kunde komma att av kollegium förordnas; denna ersättning syntes böra bestridas av statsmedel och utgå av låneanslaget. Då kollegium förutsatte, att inom vederbörande hantverkssammanslutningar skulle kunna i största möjliga utsträckning ordnas med bistånd åt lånesökande medlemmar för uppsättning av lånehandlingar m. m., varför låneombud i regel skulle bliva erforderliga allenast för sökande av ackordslån, syntes för ändamålet tämligen begränsat belopp bliva erforderligt.

Då det givetvis saknades möjlighet att nu avgöra huru stort antal låneansökningar, som kunde komma att ingivas, vilket komme att vara avgörande för omfattningen av den granskningsverksamhet, lånerörelsen komme att medföra, liksom av därav betingade kostnader, syntes av riksdagen böra begäras bemyndigande för Kungl. Maj:t att ställa till kollegii förfogande för låneverksamhetens handhavande det belopp, som Kungl. Maj:t kunde finna för ändamålet erforderligt.

Departementschefen.

Den sedan ett par år tillbaka rådande depressionen inom näringslivet har numera i vidsträckt omfattning drabbat jämväl hantverket och den mindre industrien. På grund av allmänhetens avtagande köpkraft har en betydande nedgång i avsättningen inträtt inom de flesta branscher. Detta har i sin tur skärpt konkurrensen och medfört en ytterligare pressning av prisnivån. Dessa förhållanden, sedda i samband med uppkomna förluster

på grund av utebliven betalning för redan utförda arbeten och stegrade krav på kredit från kundernas sida, hava åstadkommit, att många hantverkare, vilkas motståndskraft på grund av obetydlig kapitalutrustning måhända redan från början varit ringa, råkat i allvarliga ekonomiska svårigheter. I ett flertal fall hava också inom hantverket och den mindre industrien partiella eller totala driftsinställelser inträffat med åtföljande avskedanden av arbetarpersonal.

Med hänsyn till det sålunda inträdda läget har styrelsen för Sveriges hantverksorganisation väckt frågan om vidtagande av särskilda stödåtgärder för att bereda hjälp åt hantverkare och därmed jämställda företagare, som på grund av krisen råkat i ekonomiskt betryck. Kommerskollegium har biträtt den gjorda framställningen i ämnet, och även övriga myndigheter, som yttrat sig i frågan, hava varit ense om att statsmakterna böra träda emellan för att söka lindra svårigheterna för hantverksnäringens utövare. För egen del är jag även av den meningen, att staten icke bör undandraga sig att i den utsträckning så lämpligen låter sig göra medverka till att stöd lämnas dem, som visa sig vara i trängande behov av bistånd och kunna anses förtjänta därav. Jag förutsätter därvid, att den stödaktion, som igångsättes, blir allenast av temporär natur, och att densamma kommer att avvecklas, så snart det nuvarande krisläget så medger.

Vad angår formen för statens ingripande har kommerskollegium föreslagit, *antingen* att den nuvarande hantverkslånefonden, från vilken för närvarande lån beviljas endast för anskaffande av arbetsmaskiner, motorer och andra dyrbarare arbetsredskap, utbygges till att jämväl omfatta utlämnande av lån till rörelsekapital, för vilket ändamål fonden borde ökas med 350,000 kronor, *eller ock* att, i likhet med vad förlidet år beslöts till förmån för jordbrukets utövare, en särskild lånefond å förslagsvis en miljon kronor upprättas för medgivande av lån dels till förlagskapital, dels ock till främjande av ackordsuppgörelser mellan hantverkare och deras borgenärer. Då sistnämnda alternativ synes mig i nuvarande läge innebära den mest effektiva hjälpen, ansluter jag mig till detsamma.

Det förslag till närmare bestämmelser för en lånerörelse enligt sistnämnda alternativ, som av kommerskollegium upprättats, bygger, i vad angår låneformerna, väsentligen på kungörelsen den 30 juni 1932 om ackordslån och stödlån till jordbrukare och förutsätter i enlighet härmed två slag av lån, nämligen dels *ackordslån* för underlättande av ackord, dels *förlagslån* för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av kapital, som för rörelsens fortsatta bedrivande oundgängligen erfordras. Huvudvikten i den planerade lånerörelsen kommer enligt kollegii mening under alla förhållanden att läggas å lånen av den senare kategorien, vilka torde komma att taga i anspråk den ojämförligt största anparten av de medel, som kunna komma att ställas till förfogande för ändamålet.

Enligt kommerskollegii förslag bör maximibeloppet för lån av såväl det

ena som det andra slaget utgöra 3,000 kronor, dock att ackordslån, där rörelsens omfattning eller andra särskilda omständigheter det föranleda, bör kunna utgå med högre belopp, högst 5,000 kronor. Kollegium föreslår vidare, att den rörelse, som skall kunna ifrågakomma till erhållande av understöd genom lån, såsom regel bör hava ägt bestånd i mer än två år, varvid den avgränsande tidpunkten satts till den 1 januari 1931. För lån, som lämnas, skall enligt kollegii förslag ställas säkerhet, som av den lånebeviljande myndigheten godkännes. För de första två åren efter låns utbekommande föreslås amorteringsfrihet. Därefter sker återbetalning med en femtedel årligen under nästföljande fem år. Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen efter 4.5 procent.

Mot vad kommerskollegium sålunda föreslagit har jag ingen annan erinran att göra, än att det icke synes mig erforderligt att i den blivande kungörelsen i ämnet intaga föreskrift av innehåll att lån i regel ej må utlämnas till den, vars rörelse öppnats senare än viss angiven tidpunkt. Frågan härom lärer böra avgöras efter omständigheterna i de särskilda fallen. De bestämmelser rörande lånerörelsen, som kommerskollegium i övrigt föreslagit, finner jag mig kunna i huvudsak biträda.

Den lånefond, som för ifrågavarande utlåningsverksamhet bör komma till stånd, lärer böra stå under statskontorets förvaltning och synes lämpligen kunna benämnas »lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare». Efter samråd med chefen för finansdepartementet tillstyrker jag, att för ändamålet å riksstaten för budgetåret 1933/1934 bland utgifter för kapitalökning under rubriken »statens utlåningsfonder» ett reservationsanslag anvisas å en miljon kronor. Med hänsyn till att lån ur fonden skola från lyftningsdagen förräntas efter 4.5 procent, torde anslaget böra i sin helhet täckas av lånemedel. I samband härmed torde den i riksstatsförslaget upptagna inkomsttiteln »övriga lånemedel» böra i motsvarande grad höjas.

Omhänderhavandet av låneverksamheten synes böra uppdragas åt kommerskollegium. Ämbetsverket har för sin del förklarat sig icke vilja motsätta sig en dylik anordning. Kollegium har härvid förutsatt, att särskilda medel skola anvisas för de för kollegium uppstående merkostnaderna för ökad personal, soliditetsupplysningar, resor m. m. Vidare har kollegium ifrågasatt befogenhet att i särskilda fall tillsätta låneombud i orterna. Särskilt vore det beträffande ackordslånen önskvärt, att sådant ombud kunde förordnas med uppgift bland annat att biträda vederbörande med genomdrivande av ackord. Det för täckande av kollegii kostnader för låneverksamheten erforderliga medelsbehovet har av kollegium beräknats till 20,000 kronor.

Då de administrationskostnader, varom här är fråga, icke torde böra bestridas av det lånemedelsanslag, som för lånerörelsen beviljas, föreslår jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, att för ändamålet av andra statsinkomster än lånemedel ett extra anslag på 20,000

kronor upptages under tionde huvudtiteln. Som det givetvis ej låter sig göra att på förhand exakt beräkna det blivande medelsbehovet, förutsätter jag, att medel från anslaget av Kungl. Maj:t ställas till förfogande först i mån som behovet närmare styrkes. Jag utgår ifrån att särskilda ortsombud icke skola behöva av kommerskollegium anlitas annat än i enstaka undantagsfall, då det gäller åstadkommande av ackordsuppgörelser.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att en särskild statlig lånefond, benämnd »lånefonden för ackordslån och förlagslån åt hantverkare», skall inrättas, från vilken fond — som skall förvaltas av statskontoret — må av kommerskollegium beviljas ackordslån och förlagslån till hantverkare och idkare av mindre industri i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet angivna grunder;

dels såsom kapital för nämnda fond å riksstaten för budgetåret 1933/1934 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Statens utlåningsfonder» anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av lånemedel;

dels, vid bifall härtill, höja den i statsverkspropositionen upptagna inkomsttiteln »Övriga lånemedel» med motsvarande belopp;

dels och till bestridande av kostnaderna för den med beviljandet av ackords- och förlagslån åt hantverkare m. fl. förbundna verksamheten under riksstatens tionde huvudtitel för budgetåret 1933/1934 anvisa ett *extra* anslag av 20,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Einar Engelstedt.

Bilaga.

Av kommerskollegium upprättat förslag

till

kungörelse om ackordslån och förlagslån till hantverkare och idkare av mindre industri.

Härigenom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

§ 1.

Hantverkare, som på grund av rådande kris inom näringslivet kommit i ekonomiska svårigheter och är i trängande behov av ekonomiskt bistånd, må, under förutsättning att han kan antagas hava själv gjort vad på honom skäligen ankommit för övervinnande av svårigheterna och i övrigt finnes förtjänt av bistånd, kunna, i den mån tillgängligt anslag det medgiver, erhålla lån av statsmedel enligt bestämmelserna i denna kungörelse. Såsom hantverkare enligt denna kungörelse skall ock anses den, som idkar med hantverk jämförlig mindre industri.

Till hantverkare, vars rörelse öppnats senare än den 1 januari 1931, må lån allenast utlämnas, där särskilda omständigheter pröva därtill föranleda.

§ 2.

Lån må beviljas dels för underlättande av genomförande av ackord *(ackordslån)*, dels ock för betalning av gäld annorledes än vid ackord eller för anskaffande av kapital, som för rörelsens fortsatta bedrivande oundgängligen erfordras *(förlagslån)*.

Om ackordslån.

§ 3.

Ackordslån må beviljas allenast där, å ena sidan, gäldenärens ställning på grund av krisen blivit så försämrad, att skulderna överstiga värdet av tillgångarna, och, å andra sidan, det med hänsyn till ackordets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt synes sannolikt, att han efter ackordets genomförande skall kunna fortsätta sin rörelse och därunder göra rätt för sig. Såsom grund för värderingen av gäldenärens tillgångar skall läggas saluvärdet enligt opartisk, sakkunnig värdering.

Med avseende å ackordet skola, såvitt särskilda omständigheter ej annat föranleda, följande villkor gälla:

1. Gäldenärens skulder skola genom ackordet så nedbringas, att skuldsumman, om däri inräknas ackordslånet, icke överstiger tillgångarnas enligt vad nyss sagts beräknade värde.

2. Ackordet skall omfatta jämväl fordran hos gäldenären, för vilken ställts säkerhet i form av pant eller inteckning, till den del säkerheten kan antagas ej förslå till fordringens gäldande.

3. I samband med ackordet skola betalas förfallen utskyld och hyresavgift ävensom ränta å fordran varom under 2. sägs, i den mån säkerheten beräknas förslå även till räntans gäldande, såvida icke borgenären medgiver, att räntan får innestå, samt utfäster sig att under två år från dagen för ackordslånets beviljande icke indriva fordringen.

4. Ackordet må icke innebära nedsättning av anställds lönefordran utan hans medgivande till lägre belopp, än han varit berättigad att utfå i händelse av konkurs.

5. De i ackordet deltagande borgenärerna må icke i ackordet erhålla mer än sextio procent av fordringsbeloppet.

§ 4.

Ackordslån må ej överstiga ett belopp av 3,000 kronor, dock att, där rörelsens omfattning eller andra särskilda omständigheter det föranleda, ackordslån må utgå med högre belopp, dock högst 5,000 kronor.

Vid bestämmande av lånebeloppets storlek skall i övrigt iakttagas, att de i ackordet deltagande borgenärerna icke genom ackordslånet erhålla, utöver vad med hänsyn till gäldenärens tillgångar och skulder kan anses belöpa å deras fordringar, mer än fem procent av fordringsbeloppet.

Om förlagslån.

§ 5.

Förlagslån må beviljas allenast där grundad anledning är att antaga, att sökanden, om dylikt lån erhålles, skall kunna i fortsättningen bedriva rörelsen utan ökad skuldsättning.

§ 6.

Storleken av förlagslån skall anpassas efter förhållandena inom den yrkesgren, rörelsen avser, men må ej uppgå till högre belopp, än som motsvarar en fjärdedel av sökandens genomsnittliga årliga omsättning under de senaste tre åren, eller, där rörelsen icke bedrivits under sagda tid, under den tid, rörelsen bedrivits, och får icke i något fall utgå med högre belopp än tretusen kronor.

Om förfarandet i låneärenden m. m.

§ 7.

Ansökan om lån jämlikt denna kungörelse skall ställas till kommerskollegium och dit ingivas inom tid, som av kollegium kungöres, dock senast före utgången av kalenderåret 1933. Ansökan, som skall vara avfattad enligt av kollegium fastställt formulär, skall angiva önskat lånebelopp samt det ändamål, för vilket lånet är avsett att användas. Vid ansökan skola fogas uppgifter om sökandens ekonomiska ställning samt omsättningen å rörelsen under vart och ett av de senaste tre åren eller den kortare tid, varunder rörelsen må hava bedrivits.

Ansökan skall för att kunna upptagas till prövning vara åtföljd av intyg

om sökandens lämplighet för erhållande av lån, utfärdat av person i kommunal, statlig eller kyrklig ämbets- eller förtroendeställning i orten. Kollegium må därutöver införskaffa yttrande från myndigheter ävensom från sammanslutning inom hantverket.

§ 8.

Lån beviljas av kommerskollegium, som härvid fastställer de särskilda villkor för lånebeloppets lyftande och åtnjutande, som må finnas påkallade i syfte att trygga beloppets användande till avsett ändamål. Därvid må föreskrivas, att lånebelopp helt eller delvis må utbetalas till viss angiven borgenär.

§ 9.

Beviljat lån utlämnas av kommerskollegium, sedan låntagaren dit avlämnat skuldförbindelse ävensom för lånet ställt säkerhet, som kollegium finner sig kunna godkänna.

§ 10.

Därest för beviljat lån icke inom två månader efter därom från kommerskollegium erhållet föreläggande avlämnats skuldförbindelse jämte säkerhet, som i 9 § sägs, äger kollegium förklara rätten till lånets utbekommande förverkad.

§ 11.

Av låntagare utbekommet lån skall, sedan det innehafts under två år från första lyftningsdagen, enligt av kommerskollegium fastställd amorteringsplan återbetalas med en femtedel årligen, så att inom utgången av sjunde året lånet tillfullo guldits. Låntagaren äger dock att före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av lånebeloppet. Inbetalning av lånebelopp skall verkställas till kommerskollegium.

§ 12.

Å lyftat lånebelopp skall erläggas årlig ränta från lyftningsdagen efter fyra och en halv procent, dock med skyldighet för låntagaren att, därest till betalning förfallet kapitalbelopp icke inom åtta dagar efter förfallodagen guldits, å det förfallna beloppet erlägga sex procent årlig ränta från förfallodagen, till dess betalning sker.

§ 13.

Därest kommerskollegium under lånetiden skulle finna den ställda säkerheten icke vidare nöjaktig, skall låntagaren inom två månader efter därom erhållet föreläggande avlämna ny säkerhet, som av kollegium kan godkännas.

§ 14.

Kommerskollegium äger att förklara lånet eller vad därav återstår oguldet vara till återbetalning genast förfallet, om

a) låntagaren genom bedräglig uppgift föranlett lånets beviljande,

b) låntagaren icke erlägger likvid inom åtta dagar från förfallodagen eller eljest försummar att fullgöra något för lånets åtnjutande uppställt villkor,

c) sådana förhållanden inträffa, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet avsedda ändamålet, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

§ 15.

Kommerskollegium äger, där skäl därtill är, utse låneombud i orterna. Låneombuden skola hava till uppgift att verka för låneverksamhetens ändamålsenliga bedrivande ävensom att med råd och hjälp tillhandagå allmänheten i ärenden, vilka angå ackords- och förlagslån, såsom med upprättande av låneansökningar, uppgörande av förteckning över tillgångar och skulder samt upptagande och bedrivande av ackordsförhandlingar.

Kungl. Maj:t bestämmer, efter förslag av kollegium, ersättning till låneombuden.

§ 16.

Låntagaren skall, i den omfattning kommerskollegium kan komma att påfordra, bereda av kollegium utsett ombud tillfälle att taga del av sättet för verksamhetens bedrivande.

§ 17.

Finner kommerskollegium, att avskrivning av fordran på grund av utlämnat lån bör äga rum, skall frågan därom underställas Kungl. Maj:t.

Denna kungörelse träder i kraft den 1933.

330661. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1933.